

нравственные) стороны личности, оказывают влияние на ее мировоззренческую позицию.

Выводы. Понимание специфики музейной педагогики как интегрального метода и универсального средства воздействия на личность будущего специалиста с целью повышения его образовательного уровня, раскрытия творческого потенциала, формирования эстетической культуры делает сотрудничество музеев и вузов поистине уникальным. Оно стимулирует создание и апробацию новых методик, программ, экспозиций для студентов, изучение потенциала музейного общения, использование оптимальных форм взаимодействия семьи, вуза, музеев разного профиля в познании ценностей, связанных с музейной формой существования и представления культуры. Ведь в музеях – настоящая жизнь! Они не только хранят нашу «спасенную память», но и дают возможность заглянуть в будущее.

Список литературы:

1. Бабарицька В. Екскурсознавство і музеєзнавство: Навч. посіб. / В. Бабарицька, А. Короткова, О. Малиновська. – К.: Альтерпрес, 2007. – 464 с.
2. Волкова Е. В. Произведение искусства в мире художественной культуры /Е. В. Волкова. – М.: Искусство, 1988. – 240 с.
3. Мышева Т. П. Музейная педагогика в современном социокультурном образовательном контексте /Т. П. Мышева. – Таганрог, 2007. – 194 с.
4. Сотников С. И. Музеология: Учеб. пособие для вузов / С. И. Сотников. – М.: Дрофа, 2004. – 190 с.
5. Столяров Б. А. Музейная педагогика: история, теория, практика / Б. А. Столяров. – М.: Высш. школа, 2004. – 216 с.
6. Якубовський В. І. Музеєзнавство: Навч. посібник-практикум / В. І. Якубовський. – Кам'янець-Подільський: ПП Мошак М. І., 2006. – 272 с.

*Пономарьов О. С.
м. Харків, Україна*

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В СИСТЕМІ ПЕДАГОГІКИ ДОБРА

Інноваційний характер сучасного етапу суспільного розвитку ставить перед системою освіти завдання з розробки адекватних методів і

технологій його надійного кадрового забезпечення. Серед сучасних досягнень педагогічної думки чільне місце посідає чітко сформульована В. О. Сухомлинським і розвинена І. А. Зязюном концепція педагогіки добра. Однак вища школа через певну її інерційність та переважання завдань з професійної підготовки фахівців ще не приділяє належної уваги цій важливій і надзвичайно перспективній концепції освітньої діяльності. Такий підхід є цілком очікуваним, оскільки він логічно випливає з традиційного для вищої школи технократизму мислення і дій та недостатньої уваги завданням виховання, особистісного розвитку і соціалізації студентів. Між тим, зростання ролі людського чинника у забезпеченні належного рівня ефективності й якості суспільного виробництва та подальшого поглиблення суспільного поділу праці вимагають відповідного посилення цієї уваги та її чіткої орієнтації на підготовку всебічно розвиненої особистості сучасного фахівця.

Поширення командних форм спільної діяльності в умовах швидкої зміни поколінь техніки й технологій вносить корективи в цілі й характер управління цією діяльністю. Так звані методи силового тиску на підлеглих все більш чітко поступаються більш ефективним методам психологічного впливу та взаємодії. Ось чому сьогодні перед системою освіти, насамперед перед педагогікою вищої школи, набуває все більш істотного значення низка таких завдань. По-перше, необхідно розробити і впровадити в освітню практику ефективні методи і засоби виявлення студентів з чітким лідерським потенціалом для наступного цілеспрямованого його розвитку. По-друге, треба відновити авторитет знань і освіти в суспільній свідомості, що може сприяти зміні на краще ставлення широкого загалу студентів до навчання.

По-третє, системі освіти у співпраці з роботодавцями слід посилити вимоги до рівня професійної компетентності випускників з тим, щоб він, з одного боку, безпосередньо позначався на оплаті їхньої праці, а з іншого – щоб вища школа мала чіткі орієнтири для об'єктивної атестації цих випускників. По-четверте, необхідно посилити відповідальність викладачів за забезпечення якості освітньої та професійної підготовки майбутніх фахівців. Однак згідно з принципами педагогіки добра ця їх відповідальність має виходити не з якогось абстрактного поняття дисципліни й принциповості, а з необхідності допомагати студентам як в належному оволодінні ними професійною компетентністю, так і у всебічній підготовці до успішного життя й діяльності в цих складних умовах динамічно мінливого світу.

Виходячи саме з пріоритету потреб та інтересів студентів (можливо, ще до кінця й не усвідомлених ними), відповідальність педагога неодмінно має бути доброзичливою. Адже ця її доброзичливість вже сама по собі виступає одним з потужних чинників позитивного педагогічного впливу на студентів, чинником, що активно сприяє їх належному особистісному розвитку. Дійсно, в цій доброзичливості студенти отримують змогу бачити особистість викладача, його професіоналізм як фахівця і педагога, бачити його ціннісне сприйняття своєї діяльності й ставлення до неї й до самих студентів. Така парадоксальна, на перший погляд, риса педагога, як доброзичлива вимогливість, саме й постає яскравим проявом педагогіки добра. Вона, на наше глибоке переконання, має розглядатися специфічним вираженням педагогіки у вищій школі.

Це вираження полягає перш за все у прагненні педагога допомогти студентові у розкритті й успішній реалізації його особистісного потенціалу. Відомий французький філософ і педагог Клод Адріан Гельвецій свого часу підкреслював, що «розум і таланти в людях завжди є витвір їхніх бажань і їхнього осібного становища. Наука виховання зводиться, мабуть, до того, щоб ставити людей у становище, яке змушує їх набувати бажані в них таланти й чесноти» [2, с. 366]. Тож містечтво педагога ставити студента у таке становище виступає яскравим проявом його професіоналізму і педагогічної майстерності, його загальної і професійно педагогічної культури. Навіть саме таке прагнення активно сприяє особистісному і професійному розвитку як студента, так і самого педагога, стає реалізацією сучасного бінарного підходу до освіти.

Цей підхід, між іншим, доводить свою ефективність завдяки потужному синергетичному ефекту який він створює. Проявом цього ефекту виступає таке цікаве явище, як поступове віддзеркалення в душі й серці студента особистості педагога, яке згодом здатне трансформуватися у сталі риси і якості самого студента, сприяти його особистісному розвитку та успішній реалізації його творчого потенціалу. Професійна культура педагога та її прояви у спілкуванні зі студентами й у плідній взаємодії з ними також накладає на них відповідний відбиток, який стає істотним чинником формування і розвитку духовного світу. Безумовно, вимогливість і відповідальність справжнього педагога не повинні мати нічого спільного ні з надмірною строгістю заради самої строгості, ні з безмежним лібералізмом. Вони мають спрямо-

уватися на допомогу студентів у побудові своєї індивідуальної життєвої траєкторії та в її успішній реалізації.

Тому сама система педагогіки добра, а в ній і доброзичлива вимогливість і відповідальність педагога ґрунтуються на безумовному визнанні особистої гідності студента, на визнанні його права на свої думки і погляди, свої інтереси і прагнення. А це визнання неможливе без чітко акцентованого індивідуального особистісного орієнтованого підходу при проектуванні та реалізації цілісного у своїй системній єдності навчально-виховного підходу.

Відповідальність як важлива характеристика людини формується у неї лише в процесі здійснення цілеспрямованого виховного впливу на неї. На жаль, та безвідповідальність, яка стала характерною для багатьох сфер суспільного буття, торкнулася й для вищої школи. Одним з її результатів стало певне нехтування виховним складником освітньої і професійної підготовки фахівців. Тому й сьогодні актуальним лишається твердження І. А. Ільїна про те, що «освіта без виховання не формує людину, а розбещує і псує її, оскільки надає у її розпорядження життєво необхідні можливості, технічні уміння, якими вона – бездуховна, безвірна і безхарактерна – і починає зловживати» [3, с. 121]. В наш складний час подібна ситуація стає ще більш небезпечною. Тому розвиток відповідальності майбутнього фахівця повинна починатися з його ставлення до навчання, до бездоганного виконання завдань і формування у нього розуміння необхідності постійного самонавчання і самовдосконалення.

Сенс і мета професійної діяльності педагога, в тому числі й викладача вищої школи, полягають у формуванні не лише високого рівня професійної і соціальної компетентності майбутнього фахівця, але й його високої загальної і професійної культури, чітких моральнісних принципів і переконань, чітких світоглядних позицій. Ці процеси мають відбуватися, навіть якщо вони не усвідомлюються ним і не проявляються явно. Отже, діяльність педагога має бути пов'язана з проявом його власних особистих цінностей, з одного боку, і цінностей, притаманних системі освіти загалом, з іншого боку. І вони мають не конфліктувати, а перебувати в гармонії між собою.

В. Г. Кремень справедливо зазначає, що «однією з серйозних проблем в освіті є формування у дітей сучасної системи цінностей. Ми повинні надзвичайно відповідально до цього ставитися». На глибоке переконання вченого, «формуючи ті цінності, які вже віджили або відживають, залишаємо дитину, людину, неконкурентоспроможним в

контексті світоглядно-моральних аспектів і цінностей сучасного світу. Є багато такого, над чим необхідно працювати. Як би ми не ляляли ринкову економіку – іншого не дано, це найефективніша система. У відповідності з системою суспільних цінностей слід формувати систему цінностей, яка дозволила б несуперечливо влитися в сучасне суспільство кожній особистості» [4, с. 16]. А саме це і являє собою глибинний сенс завдань освіти, відображення її високої суспільної місії.

На успішну підготовку людини до життя у складних та мінливих умовах сучасного суспільства й суспільства, яке йде йому на зміну, і слід спрямовувати навчально-виховний процес. Саме це завдання й визначає стратегію і тактику професійної діяльності викладача, визначальною передумовою ефективності якої і постає його відповідальність. Відповідальність перед студентами та їх батьками, перед суспільством і своєю совістю, перед нинішнім і прийдешніми поколіннями. Слід пам'ятати, що від нас, від рівня нашого професіоналізму та відповідальності визначальною мірою залежить подальша доля людської цивілізації, сама можливість успішного і щасливого життя кожного нашого вихованця. Ця відповідальність як невід'ємний компонент педагогіки добра має ставати визначальною рисою і системотвірним чинником діяльності педагога.

Для успішного ж впровадження ідей педагогіки добра і масову освітню практику вищої школи необхідно істотно посилити рівень відповідальності самих педагогів. Це повному мірою стосується як їхнього професіоналізму, так і їхньої загальної культури, педагогічної майстерності, методичної грамотності.

Список літератури:

1. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: Навч.-метод. посібник. – К.: МАУП, 2000. – 312 с.
2. Гельвецій К. А. Про людину, її розумові здібності та її виховання / пер. з фр. – К.: Основи, 1994. – 416 с.
3. Ильин И. А. О русском национализме: Сборник статей. – М.: Российский Фонд культуры, 2007. – 160 с.
4. Кремень В. Г. Освіта в контексті сучасних соціокультурних змін // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. – Вип. 27 (31): В 3-х ч. – Ч. 1., 2010. – С. 13-18.